

INTRODUCERE

Unul dintre obiectivele pe care Agenția Metropolitană pentru Dezvoltare Durabilă Brașov și le-a asumat este de a contribui la continuarea și consolidarea spiritului de comunitate, prin cunoașterea propriei istorii, a oamenilor și a locurilor, ca o premisă pentru evoluția comunității și pentru formarea spiritului civic.

Proiectul cultural „Cetatea Brașovia - Legenda Brașovului”, proiect finanțat de Administrația Fondului Cultural Național, se încadrează în strategia de promovare a zonei și a obiectivelor istorice, contribuind la atingerea obiectivului de consolidare a spiritului civic local și de păstrare a identității culturale a comunității.

O sursă de cunoaștere a propriei istorii, greu de falsificat, sunt monumentele istorice și modul cum acestea au păstrat viața comunității în jurul lor.

În Zona Metropolitană Brașov există monumente istorice puțin cunoscute, unele dintre ele fiind vestigii ale unor construcții extrem de valoroase. Aceste mărturii ale trecutului sunt „pietre de temelie” pentru definirea noastră ca și comunitate, dar și „pietre nestemate” pentru cei care vin să ne cunoască. În Brașov, sunt vizibile multe monumente istorice, precum: construcțiile din Ansamblul urban fortificat - Biserica Neagră, Biserica Bartolomeu, Casa Sfatului - Biserica Sf. Nicolae din Șchei, Școala Românească din Șchei, aflate într-o bună stare de conservare. Pe lângă acestea trebuie luată în considerare și Cetatea Brașovia de pe Tâmpa, datorită vechimii și semnificației acesteia pentru epoca de început a orașului medieval. Este una dintre cele mai vechi fortificații medievale ale Țării Bârsei, remarcabilă prin substanța constructivă.

Numele „Brașovia” indică fără echivoc rolul său în denumirea orașului de la poalele Tâmppei, reprezentând un simbol al întregii așezări și al Țării Bârsei.

DAVID Dragoș Florin

DIRECTOR GENERAL

Agenția Metropolitană pentru Dezvoltare Durabilă BRAȘOV

Cuprins

1. Istoricul Cetății Brașovia de pe Tâmpa	3
2. Descrierea cetății	9
3. Alte construcții apărute pe locul Cetății Brașovia	13
4. Starea de azi a Cetății Brașovia	15
5. Descrierea sitului Natura2000 Muntele Tâmpa	17
6. Traseele turistice pentru accesul la ruinele Cetății Brașovia	17
7. Note bibliografice	19
8. Hărți	20

Cetatea Brașovia – reconstituire (1914)

Istoricul Cetății Brașovia de pe Tâmpa

Municipiul Brașov deține un patrimoniu cultural de o valoare inestimabilă, reprezentată de vechiul burg săsesc Kronstadt și de cele trei suburbii: Șchei, Brașovechi și Blumăna.

O parte însemnată a patrimoniului cultural construit este constituită din monumente care intră în categoria mai largă a fortificațiilor; între acestea se disting Cetatea Brașovia de pe Tâmpa și Cetatea de la Pietrele lui Solomon. Deși sunt monumente de o însemnătate deosebită pentru nașterea și dezvoltarea comunității brașovene, totuși ele nu au intrat în atenția autorităților decât în ultimul deceniu.

Numele Cetății Brașovia sau “Brassovia” atestă semnificația de nucleu al așezării, care a fost cunoscută mai târziu cu diverse alte denumiri (Corona, Kronstadt, Barasu, Brasso).

Cetatea a fost amplasată în vârful dealului Tâmpa, care domină orașul Brașov, pe platoul orientat spre sud și coborând spre Șaua Tâmpei și Valea Cetății. Pe acest amplasament se păstrează ruinele cetății numită Cetatea Brașovia. Mulți amatori de drumeții și turiști pot observa porțiuni de ziduri, fără a cunoaște de fapt că ele aparțin vechii cetăți Brașovia.

*Ciot de zid de pe latura de vest a Cetății Brașovia
(foto: Regia Publică Locală a Pădurilor KRONSTADT R.A.)*

Zidurile de incintă puteau fi distinse cu ușurință în secolul al XIX-lea, când cetatea încă nu fusese invadată de vegetația crescută pe versantul de nord al Cetății.

Fortificația a generat în trecut un număr însemnat de teorii și de legende prin care s-a încercat explicarea prezenței acestor ruine pe Tâmpa.

Amintirea cetății demolate s-a păstrat însă în *toponimia orașului*. În primul document conținând toponime ale Brașovului, datând din 1464, este menționată strada “Burch hols” (Curmătura cetății), azi str. Dobrogeanu-Gherea¹. Începând din 1480 s-au păstrat în arhivele orașului listele de impozite pentru strada Castelului de astăzi (1480: “ad castrum ascendento”)². Alte argumente de ordin toponimic pot fi constituite de faptul că dealul Tâmpa a fost denumit timp îndelungat “Dealul Cetății” (“Burgberg”); de fapt “Tâmpa” era denumirea care acoperea numai vârful acestuia. În proximitatea dealului cetății se afla “Valea Cetății” (“Burggrund”), care de asemenea constituie un toponim cu referire la cetatea existentă odinioară pe dealul Tâmpa.

Una dintre cauzele lipsei de cunoștințe despre Cetatea Brașovia este penuria de izvoare scrise care se referă direct la ea, dar și faptul că aceasta a fost demolată încă din 1455.

O altă cauză este lipsa investigațiilor arheologice, principalul impediment fiind suprafața mare a Cetății Brașovia, de 2,3 ha, ceea ce implică eforturi mari pentru organizarea unor șantiere arheologice.

Izvoarele scrise de primă mână ne relatează câteva lucruri despre cetatea de pe Tâmpa:

Prima menționare într-un astfel de izvor a cetății apare într-un document datând din ziua de 16 octombrie 1434. Această sursă documentară se referea la un fapt istoric de o mare importanță pentru locuitorii Țării Bârsei și anume invazia turcească din vara anului 1432. După primul atac turcesc, unii din apărătorii orașului s-au urcat în cetate (“castrum ascendentes”). După ce a trecut pericolul, ei s-au întors de la cetate (“a castro redeuntibus”)³.

Doă decenii mai târziu, în anul 1455, cetatea a fost demolată din porunca guvernatorului Ungariei, Ioan de Hunedoara, pentru a evita astfel să cadă în mâinile dușmanilor. Dacă dușmanii ar fi putut ocupa Cetatea Brașovia, ei ar fi putut prezenta un mare pericol pentru oraș și, implicit, pentru întreaga țară, dată fiind importanța economică și strategică a Brașovului din acea vreme. Marele voievod transilvănean, în luptele împotriva turcilor, a poposit în Brașov în noiembrie și în decembrie 1447⁴.

Cu siguranță că Ioan de Hunedoara a vizitat “castrum Brassoviense”, adică cetatea de pe Tâmpa și a putut constata stadiul de degradare și greutățile de întreținere ale unei fortificații atât de mari. Prin urmare, Ioan de Hunedoara a acceptat demantelarea zidurilor și bastioanelor și a dispus ca pietrele rezultate din demolare să fie folosite la întărirea zidurilor orașului⁵.

În primăvara anului 1455, cetatea era deja demolată dar a rămas *in situ* întreaga capelă a fortificației cu hramul Sf. Leonhard, aceasta fiind amenințată cu degradarea din cauza părăsirii ei. De aceea, arhiepiscopul de Strigonia a încuviințat demolarea capelei, hotărând ca, în schimb, să fie ridicat un altar dedicat Sfântului Leonhard în biserica parohială (azi Biserica Neagră)⁶.

O primă lucrare științifică despre cetatea de pe Tâmpa a fost publicată de către istoricul Lucas Joseph Marienburg în anul 1805, în revista “Siebenbürgische Provinzialblätter”⁷, editată la Sibiu sub titlul *Braschovia's Burg* (Cetatea Brașovia)⁸.

Cercetarea științifică a Cetății Brașovia a început, de fapt, în anul 1912. Atunci, cu sprijinul primarului orașului Brașov, dr. Karl Ernst Schnell (care a ocupat această funcție și după Unirea de la 1 Decembrie 1918, până în anul 1926), inginerul șef al orașului, Gustav Treiber, a putut efectua prima ridicare topografică a cetății și primele săpături de sondaj arheologic⁹.

Între anii 1916-1925, Fritz Schuster, arhivarul orașului Brașov, a publicat mai multe studii despre documentele existente referitoare la Cetatea Brașovia, dând și interpretarea lor¹⁰.

În anul 1933, Muzeul Săsesc al Țării Bârsei a efectuat în cetate săpături

arheologice, care au dus la degajarea fundațiilor capelei Sf. Leonhard, din apropierea porții principale a cetății. Săpăturile au fost conduse de dr. Erhard Antoni, ing. Gustav Treiber și Josef von Sebestyén¹¹.

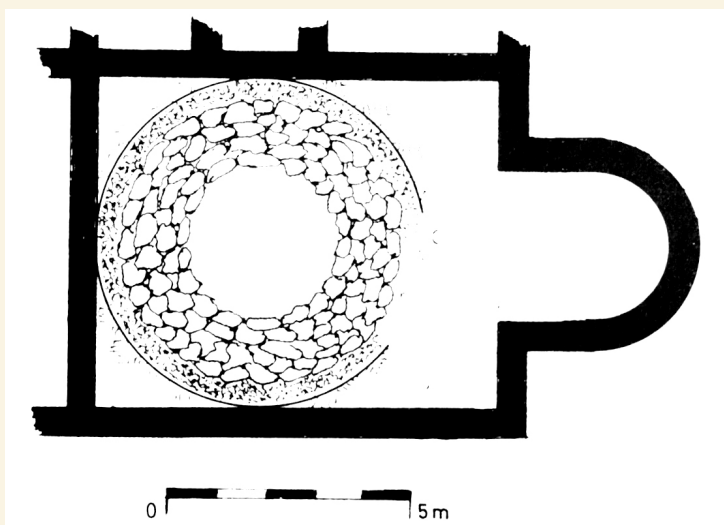
Echipa de cercetători ai Muzeului Săsesc al Țării Bârsei în timpul săpăturilor arheologice de pe Tâmpa (1933)

Cercetările arheologice din cetatea Brașovia au fost continuate în anul 1937 de către Alfred Prox, care a efectuat săpături în zona cisternei din incinta capelei.

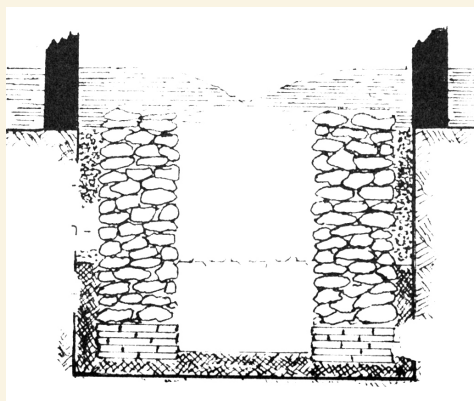
Capela cu cisternă (reconstituire Alfred Prox)

Datele furnizate de Prox atestă faptul că cisterna, având un diametru de 6,8 m (circa 3,5 stânjani), ocupă întreaga navă a capelei.

*Planul capelei Sf. Leonhard, inclusiv cisterna
(desen de Alfred Prox)*

Această cisternă a fost adâncită în stâncă până la o adâncime de 5 m, unde s-a găsit un strat de apă, fapt surprinzător la această înălțime¹².

*Secțiune în cisterna-fântână din Capela Sf. Leonhard
(desen de Alfred Prox)*

*Imagine de ansamblu a săpăturilor din colțul de sud-vest
(Colecția Societății de Studii Transilvane)*

O chestiune care a generat numeroase teorii și controverse, fiind mult-discuțată, a fost problema datării construirii cetății de pe Tâmpa. În *Monografia Rezervației Muntele Tâmpa* (2008) se pune în discuție o datare istorică anterioară epocii medievale; din păcate, nu sunt aduse alte argumente pentru susținerea datării.

Alfred Prox, într-un studiu din 1982, observa că materialele ceramice provenind din mai multe sondaje arheologice de pe Tâmpa “nu ofereau vreun punct de reper pentru o datare înainte de mijlocul secolului al XIII-lea”¹³.

Cercetătorul Bakó Géza care a analizat, în lumina descoperirilor arheologice contextul construirii cetății, observând că turnurile sau bastioanele sunt în interiorul liniei zidului de incintă, a dedus faptul că cetatea Brașovia trebuie să fi fost construită înainte de sec. al XIV-lea (perioadă de la care cetățile au fost construite cu turnurile în exteriorul incintei), dar cu siguranță nu exista anterior anului 1211 și nu poate fi pusă nici în legătură cu venirea Ordinului Teuton în Țara Bârsei¹⁴.

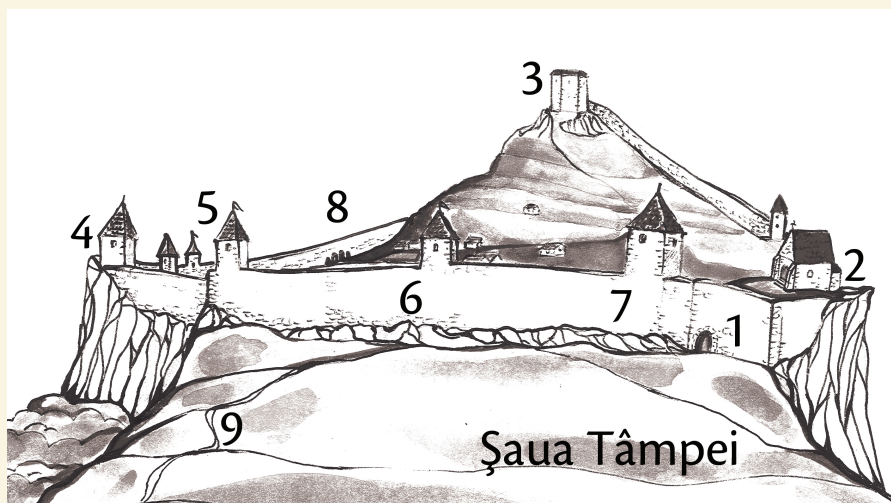
Prin urmare, construirea cetății de pe Tâmpa poate fi plasată în a doua jumătate a secolului al-XIII-lea, probabil între marea invazie tătară din 1241 (care a pustii Țara Bârsei și o mare parte din Ungaria) și prezența regelui Ladislau în Țara Bârsei (1288)¹⁵; acest fapt este susținut și de Lucas Joseph Marienburg, care scrie despre rolul cetății Brașovia la invazia tătarilor din 1345 și la invazia turcească din 1421.

Utilizarea cetății ca loc de refugiu în anul 1432, atestă faptul că Brașovia era utilizată chiar și în deceniile premergătoare demolării, deși, odată cu terminarea zidirii incintei fortificate a orașului, în prima jumătate a secolului al XV-lea, cetatea Brașovia își pierde o parte din însemnatul său rol strategic și de refugiu pentru populația din zonă, ajungând să fie considerată chiar un pericol pentru orașul aflat la poalele Tâmpei, după cum s-a argumentat anterior.

Descrierea cetății

Cetatea Brașovia apare schițată în trei planuri aparținând lui Joseph Teutsch, Urban Balázs și Gustav Treiber; dintre acestea cel mai complet și mai interesant este ultimul, care a fost elaborat în urma săpăturilor din perioada interbelică (1926-1937). Din cercetarea planurilor se pare că Cetatea Brașovia avea o incintă de zid din piatră în forma literei „D” sau trapez, era dotată cu turnuri, mai multe porți, căsuțe și o capelă.

Cetatea Brașovia de pe Tâmpa (sec. XIII - 1455)

Legendă

1. Poarta cetății
2. Capela Sfântului Leonhard
3. Bastionul octogonal
- 4-7. Turnuri
8. Poarta principală
9. Drum de acces spre cetate

Nu se știe cu exactitate câte turnuri a avut zidul de incintă, deoarece în planurile vechi numărul de turnuri desenate diferă.

Una din cauze ar fi faptul că în epoca în care a fost construită cetatea aceste turnuri nu ieșeau din linia zidului de incintă, prin urmare ele pot fi confundate în plan cu camerele adosate zidului. Zidul de incintă este construit din piatră legată cu mortar cu var și are o formă neregulată, speculând avantajele oferite de terenul stâncos, curbele de nivel și râpele din proximitatea vârfului Tâmpa.

Latara de vest: în partea dinspre Șaua Tâmpei, zidul este lat de circa 150 m și are grosimea de circa 1,80 m, urmează aproximativ curba de nivel de 920 m. Din acest motiv zidul are un colț ieșind din linia continuă. Pe această parte a incintei se află și poarta principală de intrare în cetate, la capătul unui drum în serpentine, săpat parțial în stânca muntelui.

Latura de nord: pe latura de nord, spre oraș, începând de la Vârful Tâmpa Mare (960 m), coborând spre Vârful Tâmpa Mică (925 m), există un zid cu grosimea de 0,80 m, pe o lungime de aproape 200 m. Aproximativ la mijloc, zidul este străpuns din exterior de un drum vechi, greu de recunoscut, care traversa diagonal panta Tâmpai, venind de la Curmătură și Dealul Melcilor. În acest loc al zidului de incintă existau patru deschizături de poartă, două mai late de 116 cm și două mai înguste, de circa 100 cm¹⁶.

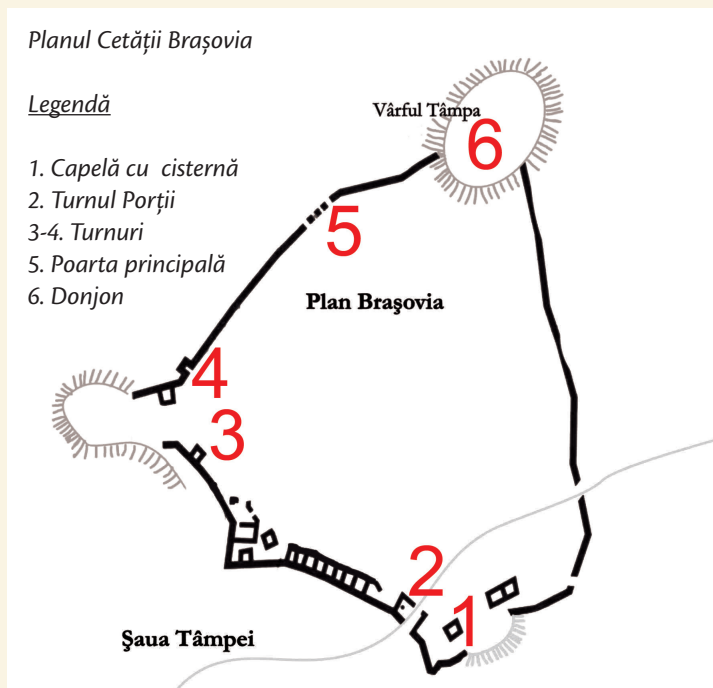
Latura de est: începând de la Vârful Tâmpa, un alt zid de grosimea de 1,80 m se întinde spre sud, până la o râpă care vine din Valea Cetății.

Latura de sud: zidul cotește spre vest, pe o porțiune de circa 50 m, până la stânca situată deasupra grotii de pe latura de sud a Tâmpai.

În interiorul incintei existau construcții mici, probabil căsuțe și magazine, care încă n-au fost aduse la lumină prin investigații arheologice.

Cu ocazia amenajărilor legate de construcția telefericului pe Tâmpa (1970) și a restaurantului Panoramic, s-a făcut un nou drum de acces, demolându-se o parte din Bastionul Porții principale¹⁷.

Zidurile cetății Brașovia înconjurau o suprafață de circa 23.000 mp, deci de peste două hectare¹⁸.

Capela

Începând cu anul 1455, cetatea a fost păstrată ca ruină, deși capela pare să fi rezistat încă o perioadă, după cum aflăm din documentul emis de către episcopul de Strigoniu, în 18 martie 1455. Acesta, la rugămintea Magistratului Brașovului, îngăduia demolarea capelei Sfântului Leonhard care, la acel moment, nu mai dispunea de nici una dintre dotările necesare pentru oficierea serviciului religios. Arhiepiscopul Dionysius von Gran pune însă o condiție pentru a accepta demolarea și anume, le cerea brașovenilor să ridice un altar dedicat Sfântului Leonhard în biserica parohială dedicată Fecioarei Maria (astăzi Biserica Neagră). Capela de pe Tâmpa are o mare însemnătate în întreg ansamblul fortificațiilor, mai întâi pentru că a fost cercetată și studiată din punct de vedere arheologic, iar aceste cercetări au fost publicate. Capela este ridicată peste o cisternă sau o fântână în interiorul căreia s-au găsit resturi osteologice, bucăți de ancadrame de piatră și chiar o statuie a unui sfânt, executată din lemn. O inscripție pe o piesă de lut ars conține anul 1401, ceea ce ar permite susținerea cel puțin a unei renovări sau refaceri a capelei în acel an.

Platoul dinspre Vârful Tâmpai spre Șaua Tâmpai a rămas practic un câmp de ruine pentru câteva secole.

Prezența unei capele într-o cetate de refugiu era mai mult decât firească, tot așa cum era de nelipsit și într-o posibilă fortificație timpurie ridicată de teutoni. Datarea funcționării capelei nu poate depăși perioada existenței fortificațiilor Brașoviei. Fundațiile capelei par a fi prelungite cu niște contraforturi menite să susțină zidurile.

Aflăm însă din alte categorii de documente că românii din Șcheii Brașovului ridicaseră o cruce. Probabil este vorba de românii din zona dintre Cutun și Coastă, zonă pe care Treiber o considera ca fiind cea mai veche așezare din Brașov¹⁹, aflată în directă legătură cu fortificațiile de pe Tâmpa și Pățicel.

Această zonă avea în extremitatea sa sudică un drum care urca dinspre Poalele Dosului și se strecura spre Șaua Tâmpai în valea dintre Pățicel și Tâmpa, cu o legătură spre vest cu Gorița.

În planul Brașovului întocmit de inginerul Morando Visconti (1699), se observă o cruce, sus pe dealul Tâmpa, despre care aflăm în creștomafia de texte Quellen că era o cruce de lemn a valahilor. Aceasta a deranjat însă autoritățile acelor timpuri, care au pus să fie demontată. Acest fapt i-a deranjat pe românii din Șchei care, în memoriile adresate Curții din Viena și Guberniului, se plâneau de intoleranța Magistratului astfel: „Crucea care iaste pe Tâmpa au porâncit să o scoată”²⁰.

În afară de aceasta exista încă o cruce mare cu crucifix, ridicată în 1696, pe Vârful Tâmpa; aceasta a fost înlocuită în anul 1712 sau în 1718 cu o cruce mare cu capelă, ridicată de Iohann Draudt după ce a trecut la catolicism.

Cetatea Brașov

Tâmpa a început să fie numită Muntele Crucii sau „Kreutzberg”, mai ales de catolici și de ortodocși. Un alt nume atribuit Tâmpai în această perioadă este acela de Dealul Capelei sau „Kapellenberg”, după cum apare și într-una dintre hărțile iosephine. Despre această capelă aflăm că a fost distrusă, fapta fiind atribuită românilor²¹.

Alte construcții apărute pe locul Cetății Brașovia

Piramida

În anul 1849, Comandantul trupelor țariste care au înăbușit revoluția maghiară din Transilvania, generalul-locotenent *von Hasfort*, a ordonat ridicarea pe dealul Tâmpa, pe locul unor ruine al unei capele mai vechi, a unui monument comemorativ în formă de piramidă. Acesta urma să păstreze amintirea frăției de arme ruso-austriece prin inscripția „*Rusia et Austria unitae MDXXXII*”²².

Gheorghe Barițiu, în „Părți alese din Istoria Transilvaniei” amintește și el de edificarea în 1849 a acestui monument precum și de distrugerea lui în deceniul al șaptelea al aceluiași secol: „...] Generalul Hasfort, pre cât stete în Brașov, mijloci ridicarea unui monument deasupra cetății, pe muntele Tâmpa, pe locul unde se vedu ruinele unei capele vechi. Pe monument era pusă inscripțiunea: *Russia et Austria unitae*. Pe la 1861 mâini dușmane au ruinat acel monument”²³.

Statuia lui Arpad (1896)

Pentru a celebra împlinirea a 1.000 de ani de la pătrunderea triburilor maghiare în Câmpia Pannoniei, autoritățile maghiare au ridicat un ansamblu statuar impresionant, în capitală și alte monumente statuare în zonele aflate odinioară la limita expansiunii arpadiene.

Autorii monumentului Milleniumului au fost arhitectul Albert Schickedanz și sculptorul Gyorgy Zala. Brașovul era cel mai însemnat centru comercial și industrial, situat în apropierea graniței de sud-est a Transilvaniei cu România, prin urmare a fost ales ca loc pentru amplasarea unui monument dedicat Milleniumului. Astfel, în anul 1896, pe Tâmpa a fost înălțată o columnă de piatră sculptată, decorată în partea superioară cu un capitel care constituia soclul unei statui reprezentând un personaj care înfățișa un războinic din perioada arpadiană, probabil chiar pe Tuhutum. Acesta era figurat ca un arcaș înarmat cu un arc și tolba cu săgeți.

În conștiința colectivă, această Columnă a Milleniumului a rămas ca fiind statuia lui Arpad, ducele care a adus triburile maghiare în Pannonia. Întreg materialul litic necesar edificării statuii a fost urcat sus pe vârful Tâmpa cu ajutorul funicularului.

Din păcate, acest monument a fost distrus într-un atentat cu bombă. Informațiile din presa vremii (septembrie 1913) spun că un anume *Ilie Cătărău*, împreună cu Timotei Kirilov puseseră dinamită la baza soclului, reușind să-l deterioreze²⁴. Apoi, în decembrie același an, un vânt năpraznic, care a suflat cu putere spre Tâmpa, a dărâmat statuia care a căzut peste gardul de fier forjat care înconjura soclul²⁵. Părți din soclu au fost dinamitate în 1916, când a intrat armata română în Brașov²⁶.

Soclul a fost folosit ca punct de observație sau loc pentru fotografiat orașul până în anii 1966, când a fost demolat. În zilele noastre, un fragment din statuie, de fapt capul statuii, se află în sediul Parohiei Reformate din Brașov, pe Vârful Tâmpa rămânând doar resturile fundației soclului statuii.

*Soclul Monumentului Mileniului în 1929
(Colecția Edm. Vass)*

*Resturile zidurilor Capelei Sf. Leonhard
(foto: Asociația de Studii Transilvania)*

Starea de azi a Cetății Brașovia

Zidurile vechi abia mai pot fi observate, fiind acoperite de vegetație. De altfel, multe dintre zidurile de curține se prezintă azi ca niște cioturi rezultate în urma demolării din 1455, iar cavitățile din interiorul cetății cu greu mai pot aminti de căsuțele ridicate acolo, deși unele spații săpate în stâncă permit conturarea locuirilor.

Cisterna devenise o posibilă sursă de accidentare pentru amatorii de drumeții, care, de altfel, nici nu bănuiau că se aflau în interiorul unei capele. Soclul vechiului bastion de pe vârful Tâmpa poate fi identificat cu ușurință la nivelul solului. Pe latura dinspre Șaua Tâmppei, în încăperile adosate zidului de incintă s-a adunat un strat consistent de pământ, care a permis dezvoltarea unei flore din care nu lipsesc cele mai diverse specii de arbuști și flori. Acestea alcătuiesc astăzi un habitat natural protejat, prioritar la nivelul Uniunii Europene.

De altfel, **pe Muntele Tâmpa se suprapun două situri: situl istoric și situl natural**. Situl istoric este nominalizat în Lista monumentelor istorice din România la poziția BV-I-m-B-11259.01.

*Vedere a Cetății dinspre Șaua Tâmppei
(foto: Regia Publică Locală a Pădurilor KRONSTADT R.A.)*

*Ruine de pe Tâmpa
Ciot de zid latura de vest*

*Ciot de zid de pe latura de vest a Cetății Brașovia
(foto: Regia Publică Locală a Pădurilor KRONSTADT R.A.)*

Descrierea sitului Natura2000 Muntele Tâmpa

Muntele Tâmpa a fost declarat Rezervație naturală în anul 1962. În anul 2000, prin Legea nr.5 privind aprobarea Planului de amenajare a teritoriului național – Secțiunea a III-a – zone protejate, este nominalizată Rezervația naturală cod 2.255, cu o suprafață de 188,20 ha. În anul 2007 a fost instituit situl ROSCI1020, parte integrantă a rețelei europene Natura 2000, prin Ordin al Ministrului Mediului nr.1964/2007. În acest sit sunt 5 habitate și 38 de specii protejate la nivelul Uniunii Europene. Habitate protejate: Păduri dacice de fag, Păduri medio-europene de fag, păduri de fag de tip Luzulo-Fagetum, Păduri din Tilio-Acerion pe versanți abrupti, grohotișuri și ravene, Tufărișuri subcontinentale peri-panonice. Specii de faună protejate: ursul brun (*Ursus arctos*), croitorul de fag (*Rosalia alpina*), buhaiul de baltă cu burta galbenă (*Bombina variegata*). Specii de floră protejate: stânjenel (*iris aphylla*), papucul doamnei (*Cypripedium calceolus*), mățăciune (*Dracocephalum austriacus*).

Pe Tâmpa au fost înregistrate 975 de specii de fluturi, din totalul de peste 4000 de specii cunoscute în România.

Traseele turistice pentru accesul la ruinele Cetății Brașovia

• **Traseul Serpentineilor:**

Acest traseu montan, care are marcajul „triunghi roșu”, este cel mai cunoscut și mai ușor de parcurs și, de aceea, preferat de turiștii brașoveni și străini. Serpentinele se termină într-o mică șa, de unde se poate ajunge fie la stația de telecabină și la Restaurantul Panoramic, urmând direcția N-NE, fie la terasa de unde poate fi admirată panorama orașului, urmând direcția S-SE, pe lângă Vârful Tâmpa.

Traseul serpentineilor este vizibil și pe Planul orașului din anul 1886. Pe același document sunt marcate ruinele Cetății Brașovia, sub denumirea „Burg Ruinen”.

• **Aleea de sub Tâmpa (Bastionul Țesătorilor) – Șaua Tâmpai – Vârful Tâmpa (marcaj „dungă albastră”):**

Punctul de plecare se află în apropiere de Bastionul Țesătorilor. După o porțiune străbătută prin pădure în care arborele dominant este fagul, urmează o poiană care oferă o frumoasă priveliște către Scheii Brașovului și centrul vechi al orașului. Pe la jumătatea versantului se ajunge la o ramificație cunoscută ca „Drumul cavalerilor”, care va intersecta traseul serpentineilor. Ignorând ramificația și urmând traseul, se ajunge în Șaua Tâmpai, o largă pajiște stâncoasă. Urcând spre vârf se ajunge la ruinele cetății; de o parte și de alta a traseului sunt versanții stâncoși,

inaccesibili din oraș. Poziționarea cetății între versanții stâncoși a constituit motivul principal pentru care cetatea nu a fost cucerită niciodată, decât prin tratate.

- ***Calea de acces din Valea Cetății (Cartierul Răcădău) spre Șaua Tâmpei este o ramificație a traseului marcat cu „triunghi albastru”, cu pornire din str. Dobrogeanu Gherea.***

Calea de acces din Răcădău ajunge în Șaua Tâmpei.

Poteca de la Treptele lui Gabony („triunghi galben”) ajunge la Restaurantul Panoramic, de unde se poate urca spre Vârful Tâmpa, apoi se coboară spre Șaua Tâmpei, unde se vor întâlni ruinele Cetății Brașovia.

Note bibliografice:

¹ Urkundebuch zur Geschichte der Deutschen in Siebenbürgen, Band VI, 3405, p. 202-203.

² *apud* Gernot Nusbächer, Caietele Corona, 1, Braşov 2002, p. 21. Quellen zur Geschichte der Stadt Kronstadt, III, Braşov, 1896, p. 778-785.

³ Urkundebuch., IV, n. 2206, p. 533-535.

⁴ Ub., V, 2609, 2910, p. 217 (23 noiembrie 1447).

⁵ Ub., V, 2995, p. 511-512.

⁶ Ub., V, 2966, p. 491.

⁷ Gernot Nusbacher, *op.cit.*, p. 22

⁸ Lucas Joseph Marienburg, *Braschovia's Burg*, în rev. "Siebenbürgische Provinzialblätter", I, Sibiu 1805, p. 1-11.

⁹ Gustav Treiber, *Die Burg auf der Zinne und am Gesprengberg*, in "Bericht des Burzenländer Sächsischen Museums in Kronstadt", Braşov, 1913, p. 17, pl. 2.

¹⁰ Fritz Schuster, *Zwei Urkunden über die einstige Burg auf der Zinne*, în rev. "Korrespondenzblatt der Vereins für siebenbürgische Landeskunde", 46., 1923, p. 89-91

¹¹ Gustav Treiber, *Die Burgkirche auf der Zinne*, in ziarul "Kronstädter Zeitung", 97., 1933, nr. 295;

¹² Alfred Prox, *Die Zisterne in der Brasoviaburg*, în rev. "Mitteilungen des Burzenländer Sächsischen Museums in Kronstadt", 3., 1938, p. 9-10.

¹³ *Idem*, *Die Sankt Leonhards-Kapelle in der Zinnenburg bei Kronstadt*, în rev. "Zeitschrift für Siebenbürgische Landeskunde", 5, 1982, p. 3.

¹⁴ Bakó Géza, *A cenki vár* (Cetatea de pe Tampa), în ziarul "Brassói Lapok", seria III, anul 11, nr. 44, 1979, p. 5.

¹⁵ Gernot Nusbächer, *op. cit.*, p 23

¹⁶ *Ibidem*, p.20.

¹⁷ *Ibidem*, p. 21.

¹⁸ Erich Jekelius (ed), *Das Burzenland*, IV, Braşov 1929, p. 78.

¹⁹ *Das Burzenland*, *Kronstadt*, III Band, p. 49.

²⁰ Sterie Stinghe, *Documente privitoare la trecutul Românilor din Şchei*. V, p.128.

²¹ *Collectanea zu einer Particulär-Historie von Kronstadt*, (Tartler) I, p. 395. „Bald nachdem die Capele gebaut, haben die Wallachen die Thur erbrochen u. eins u. das andere daraus geraubt, die Thur aber hinunter geworfen”.

²² Gheorghe Bariţiu în „Părţi alese din Istoria Transilvaniei”, vol II, p. 644

²³ *Ibidem*, *loc. cit.*

²⁴ Oliviu G. Pop, *Monografia Rezervaţiei Muntele Tâmpa*, 2008, Braşov, p. 7.

²⁵ *Ibidem*, *loc. cit.*

²⁶ *Ibidem*, *loc. cit.*

Planul general al oraşului Braşov, anul 1886

